

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

היסטוריה של הרפואה והרפואה בהיסטוריה - 87670

תאריך עדכון אחרון 24-09-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה, פילוסופיה וסוציולוגיה של המדעים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר הגר כהנא-סמילנסקי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Hagar.KS@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ג, 15.30

מורי הקורס:

ד"ר הגר כהנא-סמילנסקי

תאור כללי של הקורס:

קורס מבוא להיסטוריה חברתית-תרבותית של הרפואה, כולל נקודות מפנה בהיסטוריה של המדע. הקורס מקיף מהיפוקרטס עד התפיסה המודרנית של הרפואה (בערך 1900) ומחולק לארבעה נושאים, שכל אחד מהם מייצג תקופה מסוימת.

מטרות הקורס:

קריאה ביקורתית של ההיסטוריה של הרפואה והמדעים; שיפוט מיתוסים מושרשים בתולדות הרפואה; הכרת שינויים חברתיים בהקשר התפתחות הרפואה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנתח תופעה היסטורית בהקשרה התרבותי. להעריך אמינות של ידיעה היסטורית. להבחין בהשלכות אקטואליות של העבר ולבחון לאורן היבטים חברתיים של הרפואה היום.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות עם מצגות פאוור-פוינט מטלות

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

א) רפואה רציונלית ביוון:

1: היפוקרטס; השבועה ההיפוקרטית. תרבות היוכוח במדע היווני: ויכוחים ביולוגים ורפואיים. אנטומיה השוואתית.

2: אנטומיה ניסויית באלכסנדריה 300 - 260 לפנה"ס והגילויים הגדולים; מדוע נפסק המחקר?

3: גלנוס (המאה ה-II, ברומא), יורש האסכולה של אלכסנדריה: ניתוח בעלי חיים והחלת תוצאותיו למבנה גוף האדם. התיאוריה של גלנוס על הפעילות המנטלית וביסוסה על ניתוחי מוח.

ב) רפואה ציבורית בימי הביניים:

4: העברת ידע מדעי מיוון לאסלאם: תרגום ספרי רפואה; המשכיות תרבות חומרית מהעולם העתיק.

5: בתי חולים ברחבי האימפריה המוסלמית לעומת בתי מחסה במרחב הנוצרי. הוויכוח בין היסטוריונים: "מי המציא" את בתי החולים. רפואה צלבנית.

6. המאה ה-12: השכלה רפואית ופיקוח על הרופאים במרחב המוסלמי ובאירופה. בחינות ורישוי הרופאים בשתי התרבויות.

ג) אנטומיה חדשה בעידן הניסויים:

7: "אנטומיה קדושה" באירופה. אנטומיה שיטתית בסאלרנו ובאירופה. הצגות פומביות בתיאטרוני האנטומיה, המאה ה-15 עד ה-17.

8: דם: גילוי מחזור הדם הקטן (1270) והכללי (1628). מה קרה בין שני הגילויים? האמפיריציזם, עירוי דם וחומרים אחרים. "החברה המלכותית" ו"החברות למדעים" באירופה.

9: המיקרוסקופ וגילוי החיידקים – מה השתנה?

ד) מודלים של המחלה המדבקת:

10: מודלים של 'הדבקה' מימיה"ב עד המאה ה-19: הצרעת, הדֶבֶר ("המגפה השחורה") והסיפיליס.

11: דרכו של החיסון נגד אבעבועות מן המזרח הרחוק למערב.

12: שני מיתוסים על המאבק להיגיינה בבתי חולים במאה ה-19: איגנץ זמלוויס בווינה; פלורנס נייטינגל במלחמת קרים.

13: הוויכוח במאה ה-19: האם גורם המחלות המדבקות הוא כלכלי-חברתי או מיקרו-אורגניזמי? הוכחת התפיסה הבקטריולוגית ע"י רוברט קוך ולואי פסטר.

חומר חובה לקריאה:

1. היפוקראטס: ביוגרפיה ושבועת הרופא.
2. היינריך פון-סטאדן, "גילוי של הגוף: נתיחת גופות בני אדם בהקשרה התרבותי ביוון העתיקה", כתב העת של י"ל בביולוגיה ורפואה 65 (1992): 223 - 241
- 3) זהר עמר ואפרים לב, רופאים ותרופות בירושלים במאות העשירית עד השמונה עשרה, הוצאת בר אילן 2000, (פרק על תקופת האסלאם) עמ' 22-61.
- 4) פרק 37 (עמ' 114-119, הפיקוח על הרופאים, רופאי העיניים והמנתחים), מ"ספר המפקח על השוק באסלאם" מאת עבד אל-רחמאן אל-שייזרי, מאה 12.

5) אלן שוטוול, "בעלי חיים חיים ובני אדם מתים" (על נתיחה בפקולטות באירופה)

6) קתרין פארק: "הגוף הפושע והגוף הקדוש: אוטופסיה ונתיחת גופות ברנסנס האיטלקי"

7) מקורות: בלדאסאר הסלר: [סדרת] האנטומיה הראשונה של וסאליוס בבולוניה (1540): עדות ראייה, עמ' 64-71.

(8) אתר האנטומיה החדשה, אנדריאס וסאליוס: "על מבנה גוף האדם" ("אמת ומיתוס")

(9) פיליפ לירייד: היסטוריה קצרה של עירויי דם.

(10) מקורות על המוות השחור.

(11) מוניקה גרין (עורכת), הגלובוס המדיבאלי 1: מגפות בעולם ימי הביניים: הערכה מחדש של המוות השחור: מבוא.

(12) סטפן רידל: אדוארד ג'נר וההיסטוריה של האבעבועות והחיסון -

(13) ביוגרפיה של איגנץ זמלוייס

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 80 %

הרצאה 0 %

השתתפות 20 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

הבחינה המסכמת היא מבחן בית.

אלטרנטיבה, הגשת שלושה תרגילים מסכמים לשלושה מפרקי הקורס
- 80